

Klapmuts

Cystophora cristata

De klapmuts is een typisch arctische, solitair levende soort. De dieren hebben een grijze vacht met onregelmatige zwarte plekken. Jongen hebben een langharige blauwachtige vacht. De soort dankt zijn naam aan het feit dat de mannetjes over hun voorhoofd en neus een huidzak hebben die ze op kunnen blazen. Mannetjes kunnen tot 285 cm lang en 435 kg zwaar worden, vrouwtjes tot respectievelijk 230 cm en 350 kg (DE JONG ET AL. 1997E). De klapmuts is de kampioen onder de zoogdieren wat betreft de kortste zoogtijd: in gemiddeld slechts vier dagen verdubbelt de pup zijn geboortegewicht van 20 kg en wordt dan gespeend (BOWEN ET AL. 1985).

Leefomgeving

Klapmutsen leven tussen dik pakijns in diep water. De jongen worden op dikke ijsschotsen geboren. Vrouwtjes met jongen vormen losse kolonies (DE JONG ET AL. 1997E).

Voedsel

Volwassen klapmutsen eten vooral inktvis, heilbot, poolkabeljauw en roodbaars, en in mindere mate lodde en haring. Ze foerageren tot wel 500 m diepte (DE JONG ET AL. 1997E).

Areaal

De klapmuts komt voor van Bereneiland en Spitsbergen tot Jan Mayen, IJsland, Straat van Denemarken en Oost-Groenland. Dwaalgasten van deze populatie worden gezien langs de Britse kust, in en rond de Waddenzee en

langs de West-Europese kust tot aan Spanje en Portugal (REIJNDERS & BRASSEUR 2003). Een andere populatie leeft aan de westkust van Groenland tot aan Labrador.

Voorkomen in Nederland

Prehistorie

Fossiele resten van klapmutsen in Nederlandse wateren zouden volgens Kortembout van der Sluis (1971) stammen uit het Laat-Pleistoceen (30.000-50.000 v.Chr.). Deze auteur, toentertijd conservator fossiele zoogdieren bij het Rijksmuseum van Geologie en Mineralogie (thans onderdeel van Naturalis), noemde in een latere publicatie die oude datering niet meer en stelde dat de oudste fossiele resten van de klapmuts afkomstig zijn uit het Boreaal, circa 8000 voor Christus (KORTENBOUT VAN DER SLUIJS 1983). Omdat er geen fossiele resten van de klapmuts in de collecties van Naturalis zijn en er bij baggerwerkzaamheden aan de Eurogeul voor Rotterdam wel fossiele resten van baardrob, ringelrob, zadelrob en walrus uit het Laat-

▼
Klapmutsen.
Foto: Mario Acquarone.
Hooded seals.

Pleistoceen zijn gevonden, maar niet van de klapmuts, is het twijfelachtig of de klapmuts in het Laat-Pleistoceen wel in de Nederlandse wateren voorkwam (MOL & POST 2010, POST 2005).

Historische gegevens tot 1970

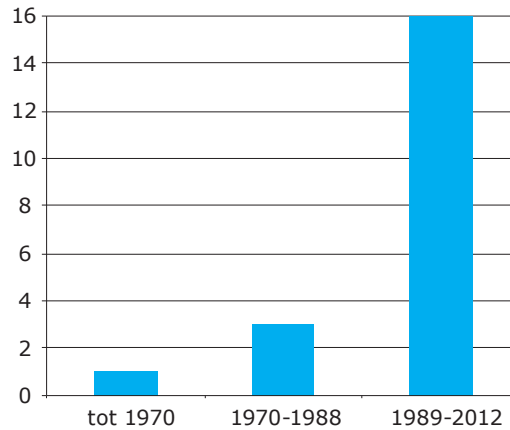
In 1600 werd een zwangere zeehond geschoten in de Merwede (ZH). Er is een gravure van dit dier gemaakt door Julius Goltzius die zich nu bevindt in de collectie van het museum Huis van Gijn, onderdeel van het Dordrechts Museum. Op basis van de tekening op de vacht, lichaamsgewicht en tijdstip van de zwangerschap zou dit een klapmuts zijn (VAN BREE 1997).

Periode 1970-1988

De eerste recente melding was van 30 juli 1981, toen bij de Kreekraksluizen bij Rilland-Bath (ZE) een mannetje klapmuts werd gevangen (WOLFF 1981). Daarna werd in deze periode nog een vrouwtje aangetroffen op 9 juni 1982 bij Ouwerkerk (ZE) langs de Oosterschelde, en op 20 oktober 1988 een mannetje bij Cadzand in Zeeuws-Vlaanderen (VAN BREE 1997).

Periode 1989-2012

In deze periode zijn 16 klapmutsen in Nederlandse wateren aangetroffen, waarvan tien in 1996-2001. Bijzonder is de waarneming van een jonge klapmuts diep in het binnenland, bij Rheden (GE) op 26 september 2004 (www.waarneming.nl). De vondsten en waarnemingen van de overige 15 dieren zijn gedaan in en rond de Waddenzee (11) en de Noord- en Zuid-Hollandse kust (4). De geslachtsverhouding van de waargenomen klapmutsen over de hele periode is 1:1.

▲ Aantal strandingen van klapmutsen in drie perioden.
 Number of stranded hooded seals in three periods.

Na 2012

In 2013-2015 zijn drie klapmutsen aangetroffen in Nederlandse wateren: op 16 maart 2013 op de Maasvlakte, op 29 augustus 2014 bij Baarland in de Westerschelde en op 5 september 2014 op de Noordzee ten westen van Texel.

Veranderingen en oorzaken

Bij de toename van het aantal meldingen van strandingen en zichtwaarnemingen sinds 1970 spelen de toename van de zoekinspanning en de juiste soortherkenning een rol. De aantallen uit de verschillende perioden zijn daardoor niet zonder meer te vergelijken. De zoekinspanning is zeker toegenomen sinds de zeehondenopvang in 1951 op Texel startte. De soortherkenning, die wordt bemoeilijkt doordat bij jonge dieren de pelstekening nog niet zo duidelijk is, is sterk verbeterd. Door de opvang van zeehonden en de mogelijkheid de dieren dan goed van dichtbij te bekijken, zijn de fluctuaties in zoekinspanning geringer geworden en het herkenningsprobleem verdwenen. Opmerkelijk zijn de hogere aantallen in 1996-2001, waarvoor geen verklaring is.

Bedreigingen en bescherming

De vermindering van het pakijks als gevolg van klimaatverandering en overbejaging zijn potentiële bedreigingen voor de klapmuts. De soort is beschermd onder de Bernconventie en de Europese Unie heeft de import van huiden van jonge dieren verboden (Directive 83/129/EEC). In de Nederlandse wateren gelden geen specifieke beschermende maatregelen.

Sophie M.J.M. Brasseur & Peter J.H. Reijnders

SUMMARY

Hooded seal *Cystophora cristata*

The hooded seal lives along the edges of heavy pack ice in the arctic. Stragglers sporadically visit western European coasts. There have been 22 sightings in the Netherlands since 1970, ten of which were in 1996-2001. Sightings are reported mostly from the Wadden Sea and its surrounding areas, as well as in Zuid-Holland and Zeeland.